

Enkele aanvullingen bij de levensbeschrijving van
JACOB DONCHE, RAADSHEER BIJ DE RAAD VAN
VLAANDEREN († Dendermonde 1492)

door

P. DONCHE

In deel XXXVI van dit tijdschrift verscheen in 1982, pp. 91-102 een levensbeschrijving van Jacob Donche, Raadsheer bij de Raad van Vlaanderen, Baljuw van Dendermonde, van de hand van Dr. K.G. Van Acker. Sinds de publikatie van dit artikel zijn enkele nieuwe gegevens, betreffende Jacob Donche aan het licht gekomen, die voor de levensbeschrijving van deze Raadsheer niet onbelangrijk zijn, en die we daarom in dit tijdschrift willen mededelen.

Raadsheer Jacob Donche komt voor in de genealogie van onze familie, waarover wij sinds meerdere jaren talrijke opzoekingen hebben verricht¹. De nieuwe gegevens kwamen aan het licht tijdens dit onderzoek. Jacob Donche is in onze genealogie beslist de meest kleurrijke en meest gedokumenteerde figuur².

De nieuwe gegevens betreffen de grafschriften van Jacob Donche, te Gent en te Dendermonde, het jaar van zijn tweede huwelijk, het woonhuis van Jacob Donche te Gent en de kinderen van Jacob Donche.

Een belangrijk deel van het artikel van Dr. Van Acker betrof de grafschriften van deze Jacob Donche, die in de loop der eeuwen in zovele beschrijvingen van diverse auteurs, in bijna evenveel afwijkende versies werden beschreven, welke uiteindelijk voor veel verwarring verantwoordelijk zijn geweest. Het feit dat er niet twee Jacob Donche, Raadsheer, geweest zijn (wat diverse auteurs vroeger beweerden), maar slechts één, evenwel met twee grafschriften staat sinds de publikatie in 1982 nu wel als een paal boven water.

Dr. Van Acker citeert in zijn artikel, als oudst bekende versie van Ja-

Gebruikte afkottingen :

ARA :	Algemeen Rijksarchief Brussel
RAB :	Rijksarchief Brugge
SAG :	Stadsarchief Gent
SBB :	Stadsbibliotheek Brugge
SBV :	Stadsbibliotheek Veurne
KBB :	Koninklijke Bibliotheek Brussel
U.B.Gent :	Universiteitsbibliotheek Gent
FM :	Fonds Merghelynck (KBB)
RK :	Rekenkamer

(1) RAB, SBB, SBV, Wettelijk Depot Brussel, P.A. DONCHE, *Resultaat der opzoekingen voor een genealogie der familie Donche*, 1980.

(2) P.A. DONCHE, *De familie Donche in de kasselrij Veurne in de 15de en 16de eeuw*, in *Vlaamse Stam*, jrg 19 (1983), nts. 10 pp. 453-463 en 11, pp. 495-505.

cobs eerste grafschrift, een afschrift uit een handschrift uit ca. 1600, bewaard in de Universiteitsbibliotheek te Gent³.

Er bestaat evenwel een nog ouder afschrift. In het Fonds Merghelynck in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel wordt een handschrift⁴ bewaard, van de hand van Jacques Le Boucq, genealoog, wapenheraut van Karel V, en luitenant van het Gulden Vlies onder Filips II. Merghelynck vermeldt in zijn inventaris⁵ dat dit handschrift rond 1521 gemaakt werd. In dit handschrift vinden we de grafschriften van Jacob Donche te Gent en te Dendermonde terug.

Gent, kerk der Augustijnen :

„en la nef en lame de cuivre sont graves trois personnaiges morts,

hier lecht begraven Jacob Donche mins gbeduchs heeren, hertoghe van bourgoigne en zijn watergraeve ende moermeestre van vlandren ende meestre van den camere van penninghen van minnen gbeduchte vrouwe de hertoghe van bourgoigne, die overleet int jaer

hier leght begraven joncvrouwe marie boidins jacop donche wijf was die overleet deser weerelt int jaer duust cccc ende lxxix den 26sten dach van sporcle. bidt over de ziele. hier leeght begraven joncvrouwe philippe utenbove fia jans jacop donche wijf was die overleet deser weerelt int jaer”

De overlijdensjaren van Jacop Donche en zijn tweede vrouw zijn niet ingevuld. Jacob werd immers niet te Gent begraven en zijn tweede vrouw overleefde hem nog lange tijd. Dit werd reeds duidelijk in het artikel van Dr. Van Acker aangetoond. Jacob Donche overleed immers te Dendermonde, waar hij hoogbaljuw was en waar hij in de kerk begraven werd. Het grafschrift aldaar werd ook door Le Boucq gekopieerd :

„en une lame de cuivre est graves ung b...

hier leght begraven Jacop Donche Raed ordinaire mijns gbeduchs heeren s Hertoghen van oostricke grave van vlandren en van zijnen camere vande Rade in vlandren dien overleet Int Jaer duust vierhondert 92 de 30 dach in hoymaent.”

Ernaast tekende Le Boucq een wapenschild dat, op een veld van hermelijn, een roskam met drie sterren met 6 punten (2 boven, 1 onder de kam) voorstelt. Dit is het wapen der Donche en stemt geheel overeen met de tekening van Jacobs wapen in het getijdenboek bewaard in het Claremont

(3) U.B.Gent, Hs G 12925.

(4) KBB, FM 34, p. 128 (Augustijnen Gent), p. 58 (Dendermonde).

(5) A. MERGHELYNCK, *Cabinet des Titres de Généalogie et d'Histoire de la West-Flandre et des Régions Limitrophes, Vademecum pratique et utile de connaissances historiques*, Doornik 1896-97, p. 134.

Scripps College te Berkeley, Californië⁶. Jacob Donche's wapenschild vonden we ook 18 maal op zegel terug en deze stemmen hiermee ook volledig overeen⁷.

Vergelijken we de tekst van het eerste grafschrift met dit van het handschrift uit de U.B. Gent (artikel Van Acker, p. 94), dan is dit op enkele details na geheel gelijk. („gbeduchs” i.p.v. „ghenadichs”, „duust cccc ende lxxix” i.p.v. „anno 1479” en de vermelding betreffende Jacob : „die overleet int jaer” (niet verder ingevuld), welke ontbreekt in het handschrift van de U.B. Gent, zijn de enige verschillen). Ook de inleidende zin uit het U. B. Gent handschrift „*En la nef en lame de cuivre sont graves trois personnaiges morts avecq ceste epitaphe*” lijkt woordelijk ook erg goed op Le Boucq's inleidende zin. Dit zou kunnen laten vermoeden dat het afschrift van Jacobs' grafschrift in het U. B. Gent handschrift van Le Boucq gekopieerd werd.

Evenwel is er nog steeds een probleem met dit grafschrift ! Als overlijdensdatum van Jacobs eerste vrouw Maria Boudins lezen we : 26 febr. 1479.

Anderzijds vonden we in de kasselrijrekeningen van Veurne en de stadsrekeningen van Ieper volgende feiten :

Kasselrijrekening Veurne (1.4.1473-16.2.1474) : „*Den xviiij dach vander voorn(oemde) maent (d.i. =hoymaent, juli), gbesonden ter brulocht van Jacob Donche, watergraeve van Vlaanderen ter scrivene van mijnen gbeduchten heere en(de) vanden voorn(oemden) Jacob C lb. p.*”⁸, en in de stadsrekening van Ieper (1.1.1473-31.12.1473) : „*Jacob Donche, Raed mijns gbeduchs heeren, ... Den vorn(noemden) Jacob Donche tsiner brulocht xij L.*”⁹.

Dat Jacob Donche van het bestuur van de kasselrij Veurne dit bedrag toegestuurd krijgt, is eenvoudig te verklaren. De familie Donche is een familie die onbetwistbaar haar oorsprong in de kasselrij Veurne heeft (meer specifiek te Alveringem) en die bovendien in de 14de en 15de eeuw talrijke vertegenwoordigers telde in de magistrat van de kasselrij Veurne. Dat Jacob Donche van het bestuur van de stad Ieper ook een bedrag toegestuurd kreeg, is wellicht te verklaren door het feit dat de Raad van Vlaanderen, waaraan Jacob reeds in 1457 als secretaris verbonden was, in de periode 1451-1463 te Ieper gevestigd was, en hij dus ook te Ieper geen onbekende was.

(6) Univ. of California, Berkeley (USA), Claremont Scripps College, Denison Library, Kirby MS 1 ; zie ook noot 27 van het artikel van Dr. K.G. Van Acker.

(7) 2 zegels in : ARA, RK, Charters van Vlaanderen, IIde reeks, doos 1469-70 ; 16 zegels in : SAG, Stadscharters reeks 94, nr. 680. De charters in het SAG betreffende Jacob Donche, zijn ontvangstbewijzen voor overgebrachte belastingen, geïnd door lokale ontvangers. Alle charters bevatten Jacob Donche's handtekening en zijn zegel, en zijn alle van dezelfde datum : 9 mei 1471.

(8) ARA, RK 43172 (zie ook FM 31, dl. I, p. 60). Er is ook nog een randnota bijgeschreven in een geschrift van dezelfde periode, hoogstwaarschijnlijk door de ambtenaar die de rekening moest controleren : „... le don a este fait p(ar) lad... et ceulx de la loy et des notables de la chastellenie ... led(it) Jaques est natij de la chastellenie ...”.

(9) ARA, RK 38697 f° 24 (zie ook FM 32, dl. IV, p. 137).

Dat het hier om de Jacob Donche gaat, warover dit artikel handelt, kan ook moeilijk betwijfeld worden. In andere bronnen uit het jaar 1473 wordt hij immers in dit jaar ook als watergraaf en raad vernoemd¹⁰. Bovendien blijkt uit de genealogie van de familie dat Jacob Donche, raadsheer, en zijn kinderen, de enige Donche's zijn, die we ooit in het Gentse terugvonden.

Jacob huwde dus in 1473. Met wie? Voortgaand op zijn grafscript weten we dat hij slechts tweemaal huwde. In 1453 wordt Jacob reeds vernoemd als volgt: „Item Jacop Donche, die gbetaut heeft Meester Pieter Baudins zustrē...”¹¹. Bovendien, zoals verder aangetoond wordt, had hij een zoon Lieven die reeds in 1468 student te Leuven was. Het huwelijk van 1473 kan dus niet op zijn eerste vrouw betrekking hebben. 1473 is dus het jaar van zijn huwelijk met zijn tweede vrouw Philippa Utenhove.

Dit alles wijst er dus op dat de overlijdensdatum van Maria Baudins of Boudins in Jacques Le Boucq's afschrift van de Gentse grafplaat onjuist is. Ook zou hiermee verklaard zijn, waarom op de Gentse grafplaat, waar Jacob toch al zijn titels liet aanbrengen, geen gewag wordt gemaakt van zijn titel van Baljuw te Dendermonde¹², waar hij baljuw was vanaf 1477. Indien de grafplaat van 1479 dateert is dit inderdaad vreemd, maar niet meer wanneer de grafplaat van 1473 dateert, wanneer hij nog geen baljuw was. Zou het kunnen dat Jacques Le Boucq, bij het kopiëren van het overlijdensjaar — dat hoogstwaarschijnlijk gegraveerd stond als „duust cccc ende lxxiii” — de laatste twee letters „ii” als „x” las, waarmee 1473 in 1479 veranderde?

Hiermee willen we het hoofdstuk grafplaten besluiten en overstappen op een ander onderwerp: het woonhuis van Jacob Donche te Gent.

Uit de schepenregisters van de stad Gent citeren we het volgende:

„Willem vander baghe f. Chrispiaan kent dat hij wel ende redelic vercocht heeft janne Zutterman den heeltschede van eenen huus ende stede wesende thouchuus ande liefbrugghe daer Jacop Donse neven ende achter gbehuust es ... actum 11 januari (14)82”¹³.

„Gillis Brouckaert kent dat hij wel ende redelic vercocht heeft janne Sutterman tstededeel van eenen huus en stede datte in zesse ghedeelt wesende thouchuus ande liefbrugghe daer Jacop Donsse neven ende achter gbehuust es ... actum 11 januari (14)82”¹⁴.

(10) *Memorieboek der stad Ghent van 't jaer 1301 tot 1793*, Gent 2 bdn. (Uitg. VI. Bibliophielen, 2de R. nr. 15) dl I, p. 285; zie ook noot 14 van het artikel van Dr. K.G. Van Acker.

(11) *Dagboek van Gent*, ed. V. Fris, Gent, 1901 (Uitg. VI. Bibliophielen, 4de reeks, nr. 12) p. 141; zie ook noot 1 van het artikel van Dr. K.G. Van Acker.

(12) Zie ook artikel Dr. K.G. Van Acker, p. 99.

(13) SAG, jaarregisters der Keure 301, reg. 56/II f° 91.

(14) SAG, jaarregisters der Keure 301, reg. 56/II f° 86 (11 jan. 1482).

FOTO 1

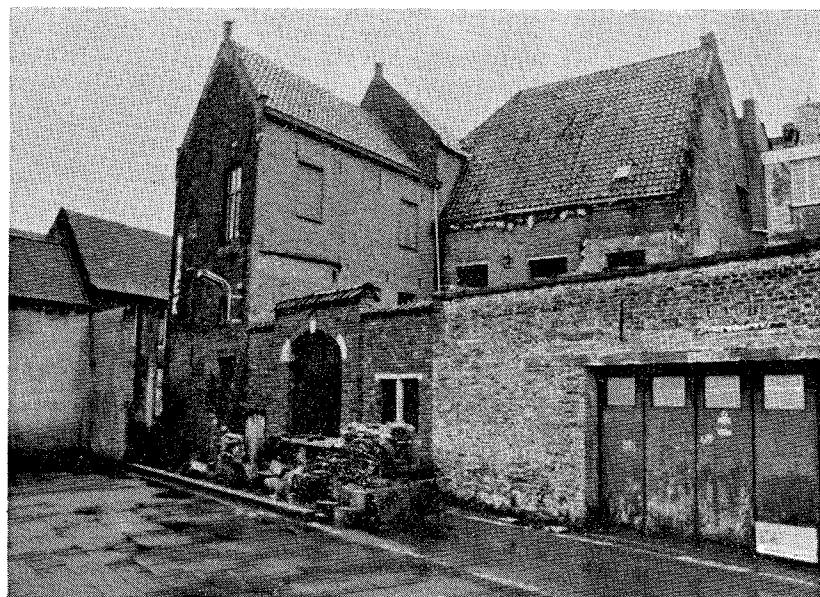

FOTO 2

„Regnault Donche, Jan vanden Hecke fs. Jan, Victor Donche en Claeys Donche alle tsamen gheel boyrs van wijlen Jacob Donche in zijn leven Raed ons gbeduchts heeren en princen etc, gbesaemdelyc comen zijn ... en kenden wel ende duidelyc vercocht hebbende eerbaeren ... heere meester Claeys van Pottelsberghe Raed ons voorseide gbeduchts heeren ... tgroote huus ende stede staende inde Liefstrate ande Liefbrugge wijlen toebehoorende de voorseide Jacob Donche ... metsgaeders ooc eenen cleenen huusekijn staende neffens de achterpoort vande selve huus uutcomende up de lieve der de weduwe van Janne Malegbeer nu inne woent ...” (1502)¹⁵.

Thans staat op de hoek van de Liestraat met de Lievegracht aan de Lievebrug te Gent volgende woningrij : zie foto 1. Het gaat hier wel degelijk om drie woningen : het hoekhuis tot aan de tweede schouw, een tweede huis van de tweede tot de derde schouw en het kleinere huis rechts van de derde schouw. We kunnen de drie huizen goed terugvinden in de boven geciteerde teksten, resp. : „t houchuus ande Liefbrugge”, „tgroote huus” (van Jacob Donche) en „eenen cleenen huusekijn neffens de achterpoort vande selve huus”. Dat huizen 2 en 3 t.o.v. elkaar respectievelijk „groot” en „cleen” zijn, blijkt duidelijker uit foto 2, die genomen is vanuit een steeg die van de Geldmunt naar de Lievegracht loopt. Het linkse huis (met de dichtgemetselde ramen) is het „cleen” huis, het ander dat er haaks op staat (met de open ramen) het „groot” huis. Jacob Donche had wellicht een doorgang naar de Liestraat (ofwel een ingang langs de Lievegracht, mogelijk via een thans verdwenen kleine kaai op de Lievegracht (naar de Lievebrug), zodat foto 2 de achterzijde van zijn woning laat zien. Het „cleenen huusekijn” wordt immers vermeld als „neffens de achterpoort vande selve huus”.

In de periode 1463-1487 was de Raad van Vlaanderen te Gent gevestigd in het Gravensteen, op nauwelijks honderd meter van Jacobs woning gelegen, anderzijds weten we dat Jacobs eerste vrouw, Maria Baudins in de Augustijnerkerk te Gent begraven werd. Ook deze kerk ligt (in tegenovergestelde richting) op nauwelijks honderd meter daarvandaan. Eén en ander schijnt dus wel aardig te passen in het geheel.

Wat de kinderen van Jacob Donche betreft, zijn weinig zaken zeker.

In de eerste plaats zijn er de personen vermeld in de verkoopakte van Jacobs woning in 1501 : Renault Donche, Jan vanden Hecke fs. Jan, Victor Donche, Claeys Donche. Gaat het om broers, kinderen, neven of nog verdere verwanten? Jan vanden Hecke is wellicht een neef ; volgens een oud handschrift huwde immers een Jan vanden Hecke, met Maria Donche, zuster van Jacob. Of Renault, Jan en Victor Donche kinderen of verdere verwanten zijn is een open vraag.

In diverse handschriftelijke werken wordt een kleindochter van Jacob vermeld : Elisabeth Donche, dochter van Meester Pieter Donche en Jacqueline de Clichthove. Zij huwde met Cornelius de Scheppere (Sceppe-

(15) SAG, schepenregister 66/2 f° 102, 17 juni 1501.

rius), heer van Eke (Oost-Vl.), burgemeester van het Brugse Vrije, ambassadeur van Keizer Karel. In diverse bronnen wordt ze afwisselend Catherine, Anne Isabelle en Elisabeth genoemd. (Deze verscheidenheid aan voornamen roept herinneringen op aan de vele varianten in de diverse bronnen betreffende de voornamen van de beide echtgenotes van Jacob Donche, raadsheer, zie artikel Van Acker)¹⁶. Op het grafmonument met 32 kwartieren, van Anna de Coorenhuuse, een kleindochter van Elisabeth Donche, dat zich nog steeds in de kerk van Elsegem bevindt, zien we als kwartieren van Elisabeth Donche : Donche, Budsin, Clichthove, Bourbon¹⁷. Is Budsin een verschrijving van Boudins?

Iets meer zekerheid hebben we echter met de Lieven Donche, aangehaald in het artikel van Dr. Van Acker. Deze Lieven Donche vinden we trouwens terug als student in de rechten, ingeschreven aan de Universiteit te Leuven in 1468¹⁸. Hij overleed als kanunnik te Dendermonde, nog in de 15de eeuw. Jacob Donche — weten we — was tijdens zijn laatste levensjaren groot-baljuw van Dendermonde. Een verband is dus aannemelijk. Dit wordt nog versterkt door volgende feiten :

rekening kasselrij Veurne : (8.5.1470 - 25.4.1471) „Den eersten dach van wedemaent was de zelve Claeis (Van den Borre) ghesonden te ghend ter eersten messe vande zone van Jacob Donche, was uit vier daghen, belooft iij L. xij S.”¹⁹.

stadsrekening Ieper : (1.1.1470 - 31.12.1470) : „ter eerste messe van Lieven den zone van Jacob Donche, 6 L.”²⁰.

(16) J.B. LANCIET, *Genealogische aantekeningen van Vlaamse Geslachten* (1874-5), U.B. Gent, hs., dl 4, p. 10 ; J.F. FOPPENS, *Histoire du Conseil de Flandre*, (1869), p. 116-7, vermeld „Catherine (!) Donche, une de ses (Jacob Donche, raadsheer) descendants fut l'épouse du célèbre Cornelius Schepperus”. J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, dl. I, p. 365 vermeldt als weduwe van Pierre Laurin, heer van Leeskens, schepen van het Brugse Vrije, Anne Isabelle (!) Donche, *fille de Pierre et de Jacqueline Clichthove ... se remaria a Cornelius Schepperus*. Een zekere bron is evenwel : RAB, KV 598 (schepentegister 23-4-1544 - 22-11-1547) f° 255 v : „Cornelius Scepperus, Rudder en(de) Raedt ... heere vanden eecke en(de) van mevrouwe Elisabeth Donches zine ghevelnede.”

(17) Zie hun nog bestaand grafmonument in de kerk van Eke. Een ouder graf-schrift, vermeld in de BETHUNE, *Épithaphes et monuments des églises de la Flandre au XVIIIème siècle (d'après les manuscrits de Corneille Gailliard ...)*, vermeld in de beeldenstorm van 1566, vermeldt Isabella i.p.v. Elisabeth Donche! Zij was een eerste maal gehuwd met Pieter Laurins, heer van Leeskens en schepen van het Brugse Vrije, begraven in de St.-Donaaskerk te Brugge onder grafsteen (thans verdwenen, tekening in : V. VERMEERSCH, *Grafmonumenten te Brugge voor 1578*, dl. 3 p. 526-7). Voor de familienamen der kwartieren van Elisabeth Donche : zie : *Messenger des Sciences Historiques*, Gent 1856, p. 9, verwijzend naar : DE HAAN HETTEMA en VAN HAEMEL, *Stamboek van den frieschen adel*.

(18) J. WILS, *Matricule de l'Université de Louvain*, II, 1453-1485, Brussel 1946 (K.C.G.), p. 203, nr. 95 : Mag. Livinus Douche (*sic*), Torn. dyoc [uit bsdom Doornik], in decr. [studeert kanoniek recht], 2 juli 1468.

(19) ARA, RK 43169, f° 26 v, maar ook KBB, FM 31, dl I, p. 57 : Merghe-lync citeert een andere tekst uit RK 43169, nochtans vonden we deze niet terug in die rekening : „den eersten dach van wedemaent ghesonden ter eerste messe van Meester Lieven Donche f° Jacobs XV Lb. p.”

(20) ARA, RK 38694, f° 38 v, ook : KBB, FM 32, dl. IV, p. 117.

Hier vonden we opnieuw een verband (langs Lieven Donche om) tussen Jacob Donche met zowel Veurne als Ieper, in dezelfde periode (1473) als de hoger aangehaalde citaten. Dit wijst erop dat de vader van bedoelde Lieven, een Jacob Donche, hoogstwaarschijnlijk niemand anders is dan Jacob Donche, raadsheer. Dat de eerste mis te Gent doorgaat, waar Jacob Donche toendertijd woonachtig was, past ook volledig in dit scenario, zodat — mede omwille van het bijna niet voorkomen van de naam Donche buiten de kasselrij Veurne — de Lieven Donche, kanunnik te Dendermonde en Jacob Donche, groot-baljuw te Dendermonde, bijna zeker als zoon en vader te identificeren zijn.